

Ruila Kool

Ruila Põhikool

LAITSE ALGKOOLI AJALUGU

Uurimustöö

Henri Karu

9 klass

Juhendaja: Raili Kann

Ruila 2021

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
1. HARIDUSTEEKONNA ARENG ÜLDISELT	4
1.1.Koolide taastamine	5
2. LAITSE ALGKOOL, KOOLIMAJA, ÕPILASED.....	6
2.1 Koolielu.....	7
3. HUVITAVAD FAKTID LAITSE ALGKOOLI AJALOOST	8
3.1.Võltsitud dokumentidega Laitse vallakooli õpetaja	8
3.2.Vaesus takistab koolikohustuse täitmist.....	9
KOKKUVÕTE	10
KASUTATUD KIRJANDUS.....	11
LISAD	12

SISSEJUHATUS

Minu töö teemaks on uurimistöö Laitse algkooli kohta.

Teema on vajalik selleks, et tõsta inimeste teadlikkust Laitse algkooli kohta, sest seda kooli enam ei ole.

Minu klassijuhataja aitas seda teemat valida ja see tundus minu jaoks huvitav.

Töö eesmärgiks on uurida Laitse algkooli ajaloo ja tollase koolielu kohta.

Töös analüüsin ma valmis- ja kirjalikke allikaid interneti- ning ka arhiivimaterjale.

1. HARIDUSTEEKONNA ARENG ÜLDISELT

Eestis on pidanud talurahvas üle elama aegu, kus nende lapsed ei saanud minna kooli, sest neil ei olnud selleks raha ning laps jäi selletõttu haridusest ilma ning ei õppinud lugema ega kirjutama. Lapsed jõudsid tihti alles siis kooli, kui karjalaskeaeg oli lõppenud, sest nad pidid töötama võõraste juures karjastena.

Tänapäeval on kirjas põhikooli ja gümnaasiumiseaduses paragrahvis 9, lõikes 2, et koolikohustuslik on laps, kes saab jooksva aasta 1. oktoobril seitsmeaastaseks. Koolikohustuslik laps on kuni põhihariduse omandamiseni või 17-aastaseks saamiseni. Haridus on samuti tänapäeval riiklikes koolides tasuta. Vanasti võis see piirduda kahe klassiga.

Tänapäeval ei tohi õpetaja samuti karistada last füüsiliselt (lüüa, panna herneste peale põlvitama, jmt), kuid siiski võib sekkuda füüsiliselt, aga seejuures tuleb jälgida, et õpetaja ei tekitaks meelega valu ja ei karistaks. (Haridusministeeriumi kodulehekülg) Vanasti karistas õpetaja sageli valesti käitumise eest füüsiliselt.

Vanasti oli koolides ka usuõpetus ning kooli eesmärgid olid kiriklikud. Lapsi kasvatati koolis usule toetudes. Tänapäeval kehtib Eestis südametunnistuse-, mõtte- ja usuvabadus. (Põhiseadus §40).

Kui eelnevatel sajanditel pidi õpikuid ise välja ostma või laenutama, siis nüüd peab kool võimaldama põhi- ja üldkeskharidust omandaval õpilasel saada tasuta kasutada kooli õppekava läbimiseks vajalikke õpikuid ja muid õppematerjale. (Põhikooli ja gümnaasiumiseadus §20 lõige 1).

1.1.Koolide taastamine

Seda peatükki kirjutades toetusin Virve Õunapuu artiklile „Hageri kihelkonna koolidest ja koolioludest“.

Laialdasem külakoolide rajamine ja taastamine algas Põhja-Eestis 1736. aastal.

Lembit Andersen on öelnud, et koolid rajati esmalt kihelkonnakeskustesse, sinna, kus hariduse vastu kõige rohkem huvi tunti, ent ka mõisatesse ja küladesse. 18. aprillil 1765. aastal andis kindralkuberner George von Browne välja koolipatendi, millega taheti kihelkonnakoolid küla- ja mõisakoolist kõrgemale tõsta. Seal, kus kihelkonnakoolide kõrvale asutati ka küla ja mõisakoole, hakkasid kooliõpetust saama ka tüdrukud.

1787. aastal välja antud uues kooliseaduses nõuti, et igas kihelkonnakeskuses tegutseks kihelkonnakool ja igas mõisakogukonnas mõisa- või külakool. Oluline on teada, et kihelkonnakool asus kihelkonnakiriku juures ja seda pidas üleval kogudus. Kihelkonnakooli eesmärk oli täiendada külakoolis saadud teadmisi, eriti mis puudutas põllumajandust.

Koos pärisorjuse kaotamisega hakkas kehtima ka uus kooliseadus, mille kohaselt tuli kool asutada iga 500 meeshinge kohta. Kooli pidi ülal pidama vald ja õpetuse sisu eest hoolitsema kirik. Kui kihelkonnakooli ei olnud, siis asendas kooli köstri õpetus.

18. jaanuaril 1911. aastal toimus ülevenemaaline algkoolide loendus.

Eestimaa kubermangus ja Liivimaa kubermangu eestlastega asustatud viies maakonnas oli 1911. aasta 18. jaanuari seisuga 1600 alghariduskooli.

Rahva seas hakati seda tüüpi koole kutsuma köstrikoolideks. (Õunapuu 2018 lk 353-355).

2. LAITSE ALGKOOL, KOOLIMAJA, ÕPILASED

Eesti Pedagoogika Arhiivmuuseumist pärineva info põhjal saame Laitse algkooli ajaloo kohta teada järgmist:

Laitse algkool asutati 1864. aastal ning asus Kaasiku külas. Kooliga ühes hoones paiknes ka Laitse vallavalitsus ning kohus. Esimene koolihoone hävis põlengus 12. oktoobril 1868. aastal. Uus koolimaja valmis 1869. aastal. 1895. aastal on mainiti Laitse kooli kui üht odavamalt ehitatud koolimaja, mille ehitushinnaks kujunes 784 rubla.

1929. aastal ähvardas Laitse algkooli koolimaid äravõtmine. Laitse algkooli koolimaade kasutamine üles öeldud ja rendileping pidavat lõpetatama 30. aprillil 1929 ning siis oleksid maad sunniviisiliselt ära võetud. Kuna rendilepingu ülesütlemisele mingit põhjendust polnud, mis sarnast teguviisi õigustaks, pöördus Laitse vallavalitsus vallavolikogu otsuse põhjal Harjumaa koolivalitsuse poole palvega, et koolivalitsus vastavad sammud teeks, et rendilepingu ülesütlemine tühistada ning uus ja pikemaajaline rendileping sõlmida.

1930. aastal oli plaanis uus algkoolimaja ehitada ning valmis olid juba ehitusplaanid ja eelarve, mille järgi oleks ehitus maksma läinud 26 465,80 krooni. Kinnitus haridus- ja sotsiaalministeeriumi poolt oli ka olemas, aga 1931. aastal ütles Laitse vallavalitsus Harju koolivalitsusele, et vajaduse vähenemise tõttu pole vajalik uut koolimaja ehitada. Selle eest tehti koolile juurdeehitusena internaat, kuid sellega tekkisid raskused seoses puuduliku projekti ja vähese krediidiga. Seniks, kuni ehitus oli edasilükatud, olid internaadiruumideks üks tuba õpetaja korterist ning lähedalasuvad naabertalude eluruumid.

Koolimaja oli puidust ning kahekorruseline, esimesel korrusel asus kaks klassiruumi, kus toimus õppetegevus. Esimesel korrusel asusid samuti ka söögituba, kus sai toitu valmistada, koolijuhataja elutuba ning sahvri ja samuti ka koolijuhataja kantselei. Koolile kuulus ka raamatufond. 1959. aastal 1. septembri seisuga järgi oli raamatufondis 495 raamatut, millest 440 olid õpilastele klassiväliseks lugemiseks.

Klassiruumide põrandapinda oli kokku 66,5 ruutmeetrit. Koolile kuuluvate ruumide kogu põrandapinda oli kokku 248,5 ruutmeetrit. Koolile kuulus ka õppe- katseaed suurusega 200 ruutmeetrit. Teisel korrusel asusid õpetaja eluruumid, köök ja kaks pööninguruumi. (Eesti Pedagoogika Arhiivmuuseum).

2.1 Koolielu

Laitse kool tegutses 1864-1891. aastatel algkoolina, 1891-1920. aastatel vallakoolina, 1920-1930. aastatel 4-klassilise algkoolina, 1930-1940. aastatel 6-klassilise algkoolina, 1940-1941. aastatel mittetäieliku keskkoolina ning 1941-1973. aastatel jällegi algkoolina.

Tasub mainida, et samuti muudeti Ruila algkool 1930. aastal 6-klassiliseks, põhjuseks toodi, et Ruila algkooli tuleks õppima lapsi piisavalt, kui Pohla küla Laitse kooliringkonnast Ruila kooliringkonda üle viiakse. Vallanõukogu leidis, et lastevanemate palve on põhjendatud ja edastasid palve Harjumaa koolivalitsusele.

Õpilaste arv oli üsnagi väike. 1954/55 õppeaasta seisu järgi oli neid 24, 1959/60 õppeaasta aruande järgi 27, ning 1972/73 seisu järgi ainult 9. Õpetajate arv oli 2, 1954/55, 1959/60, 1972/73 õppeaasta aruannete järgi.

Algselt õppisid neli klassi koos, kuid hiljem moodustus kaks klassikomplekti. Õppisid koos esimene ja teine klass ning kolmas ja neljas klass. Enne kooli sulgemist õppisid õpilaste vähesuse tõttu jällegi kõik klassid koos.

Kool suleti 1973. aasta kevadel. Koolihoone ostis ära 1000 vene rubla eest Keila Tarbijate Ühistu ning tänase päevani tegutseb vana koolihoone koha peal Laitse kauplus. (Eesti Pedagoogika Arhiivmuuseum).

3. HUVITAVAD FAKTID LAITSE ALGKOOLI AJALOOST

3.1.Võltsitud dokumentidega Laitse vallakooli õpetaja

Kadri Aller on oma uurimistöös „Elu Laitses Eesti Wabariigi päevil“ kirjeldanud järgmisi huvipakkuvaid fakte Laitse koolielu kohta:

16. oktoobril 1920. aastal valiti Järva maakonna Väätsa valla kodanik Emma Reimann oma õe Erika Dubase soovitusel, kes tollasel ajal Laitse vallas sekretärina teenis, Laitse vallakooli kooliõpetajaks. Valimistel atesteeris Reimanni õde Dubas, et Reimann oli gümnaasiumi 8 klassi lõpetanud, kolm aastat Tallinnas Beljæevi gümnaasiumis ja aasta Silla ministeeriumikoolis õpetajana teeninud. Emma Reimannil väitel olid kõik tema dokumendid ja tunnistused Silla ministeeriumikooli juhataja kätte jäänud. Siiski valiti ta vallanõukogu poolt ühel häälrel kooliõpetajaks. Hiljem paluti Silla algkooli (endise ministeeriumikooli) juhatajal kõik Emma Reimanni dokumendid ära saata, kuid sealt tuli avalikuks asjaolu, et kõnealune isik pole seal koolis kunagi õpetajaks olnudki ja seal polnud ühtegi tema dokumenti.

Õpetajana olnud Reimann hakanud end õpilaste juuresolekul ebaviisakalt ülalpidama, suitsetanud klassiruumis, öelnud ebatsensuurseid väljendeid jne. Sellised asjaolud olid vanematele meelehärmi ja muret tekitanud ning teatati ka sellest vallanõukogule. Kuid teadmata põhjustel jäi kõik endiseks. Samal ajal aga hakkasid liikuma jutud, et Reimann on saanud ainult alghariduse ja on kooliõpetaja kutsele mittevastavate teadmistega.

1922. õppeaasta algul teatasid 12 õpilase vanemad, et nemad ei usalda oma lapsi õpetaja Emma Reimanni juurde kooli saata, mille peale kooli hoolekogu Harjumaa koolivalitsusele Emma Reimanni koolitöölt kõrvaldamise ettepaneku tegid. Teatati sellisest olukorrast ka haridusministeeriumisse, kuigi sellest hoolimata töötas ta veel Laitse algkoolis edasi. 1921.aasta algul vabastas koolivalitsus kõik kooliõpetajad, kellel keskkooliharidus puudus. Kuna aga viimastele kohuseks tehti kooliõpetaja kutseksam ära anda, siis oli Reimannil häda käes ja ta pöördus oma õe Erika Dubase poole abi saamiseks. Dubas teatas koolivalitsusele ametlikult vallavanema allkirjaga, et Reimann gümnaasiumi 8 klassi

lõpetanud. Asja kindluse saavutamiseks olla Reimann lasknud kellegi Anton Mangelil tunnistajana alla kirjutada ja palunud ka Elisabet Lelmeri allkirja, kuid viimane keeldus allakirjutamisest, mille peale Reimann Lelmeri allkirja võltsinud ja tunnistused läbi õe vallavolikogule esitanud. Kõigest hoolimata said kohtuvõimud kogu asjast teada ja alustasid juurdlusega, kus võltsimine kindlaks tehti ning jõuti selgusele, et Reimann ainult neljaklassilise linnakooli lõpetanud ning kusagil enne õpetaja ametis töötanud pole. Emma Reimann ja Erika Dubas tunnistasid dokumentide võltsimise üles ning neile esitati süüdistus ja võeti mõlemad ka vahi alla. (Aller 2020).

3.2.Vaesus takistab koolikohustuse täitmist

Veel ilmneb Alleri uurimistööst järgmine huvitav fakt:

1933. aastal palusid Laitse kooli õpilaste vanemad kooli hoolekogu, et nende lastele antaks koolis käimiseks riideid ja jalatsid. Kuna hoolekogul selleks vahendeid ei olnud siis anti palve edasi Laitse vallavalitsusele, et see vaeseid perekondi aitaks. Aga vallavalitsusel polnud ka raha kuskilt võtta, ja sellepärast pöördui Harjumaa koolivalitsuse poole, et need vaesed õpilased koolikohustusest vabastataks. Aga Harjumaa koolivalitsus keeldus seda palvet täitmast, sest seadus ei vabasta koolist vaesuse pärast ja Laitse vallavalitsus peab leidma võimalused, et õpilased saaksid koolis käia ja peab peredele toetust andma. (Aller 2020).

KOKKUVÕTE

Loovtööd teostades sain uusi teadmisi Laitse algkooli kohta ning ka üleüldiselt koolide olust ja haridustasemest ja õpetusest vanal ajal. Töö kirjutamine andis mulle huvitava kogemuse uurimistöö kirjutamise kohta ning võimaluse uurida palju erinevaid materjale.

Töö tegemise jooksul uurisin erinevaid internetiallikaid, arhiivmaterjale, et aimu saada milline oli koolimaja, kuidas olid sellel ajal olustikud, millised asjaolud segasid hariduse saamist.

Infot otsides sattusin ka väga huvitavate ja imelike asjaolude otsa mida ei oleks osanud oodata, näiteks olid sellel ajal töötanud võltsitud kutsetunnistusega õpetajad, vaesus segas koolis käimast.

Tööd raskendas asjaolu et Eesti Pedagoogika Arhiivmuuseum oli suvepuhkusel ning materjalidele ei olnud võimalik koheselt ligi pääseda, kuid nende otsimine oli mulle jõukohane. Samuti tekitas raskusi sissejuhatamine ja kokkuvõtte tegemine ning tekstisisene viitamine.

Loovtööd oleks võimalik kvalitatiivselt edasi arendada, kogudes Laitse algkoolis õppinud inimeste mälestusi, sest hilisemal ajal seal käinud inimesed täiesti elavad veel.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aller, K. 2020. Elu Laitses Eesti Wabariigi päevil. Uurimistöö.

<http://www.seltsimaja.ee/images/ajalugu/Kadri-Aller-elu-Laitses-EW-paevil.pdf>

Eesti pedagoogika arhiivmuuseumi arhiivmaterjalid. http://arhmus.tlu.ee/cgi-bin/epam?ctf_op=csearch&ctf_nextop=viewrec&ctf_lastop=viewrec&ctf_table=objects&ctf_rowstart=0&ctf_rowend=2&ctf_shown_rows=50&ctf_sort_field=id&ctf_sort_dir=desc&ctf_rowid=23079&ctf_op_args=%257B%2522keywords%2522%253A%2522Laitse%2520Algkool%2522%257D&ctf_list_ids_json=&ctf_userlevel=10 (22.11.2019)

Google Maps rakendus. <https://maps.google.com> (07.06.2021)

Haridusministeeriumi kodulehekül. Kooliturvalisus <https://www.hm.ee/et/tegevused/alus-pohi-ja-keskharidus/kooliturvalisus> (22.11.2019)

Laitse seltsimaja kodulehekül. <https://www.seltsimaja.ee/index.php/ajalugu/39-ajaloolised-fotod-laitse-piirkonnast#prettyPhoto> (22.11.2019)

Põhikooli ja gümnaasiumiseadus.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/116062020012?leiaKehtiv> (08.04.2021)

Põhiseadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/633949?leiaKehtiv> (22.11.2019)

Õunapuu, V. (2018). Hageri kihelkonna koolidest ja koolioludest. Hageri kihelkond. Ajalood. Tallinna Raamatutrükikoda.

LISAD

1. Pildid

Foto 1. Õpilased ja õpetajad Laitse algkooli hoone ees. Tundmatu autor. Eesti pedagoogika arhiivmuuseumi kogust. Pilt tehtud ajavahemikus 1920-1930

Foto 2. Laitse algkooli hoone. Tundmatu autor. Eesti pedagoogika arhiivmuuseumi kogust. Pilt tehtud 1920-1930

Foto 3. Tööõpetuse tund Laitse Algkoolis. Einar Alliksaar erakogu. Pildi tegemise aega ei olnud võimalik täpselt määratleda.

2. Piirkonna kaart

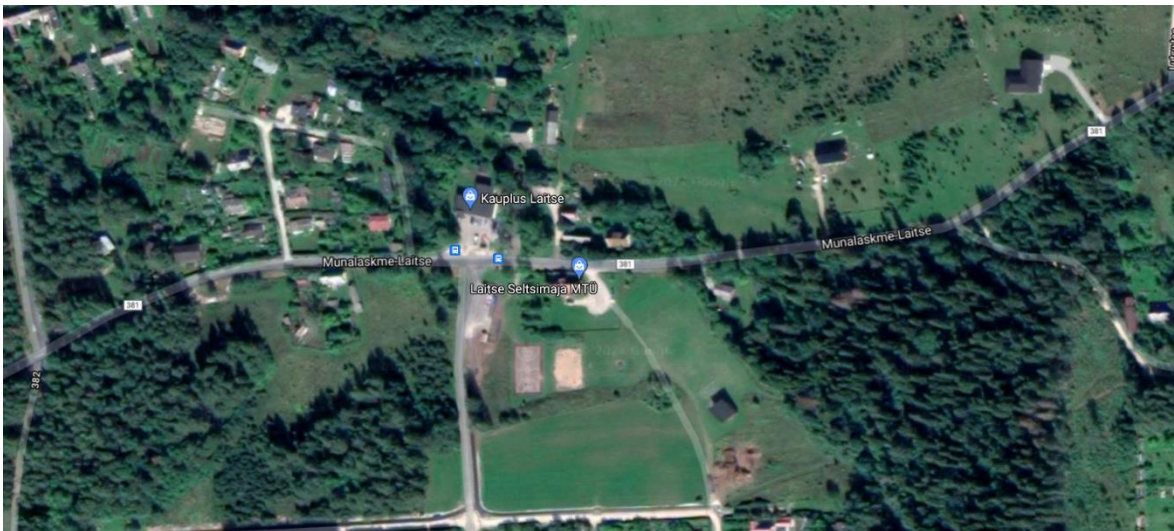

Foto 1. Piirkonna kaart. Laitse algkool asub sama koha peal kus praegu asub kaardil Laitse kauplus. Google Maps. Pilt tehtud 2021 aastal.